

7.6.2012

Dnro 4084/4/10

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Håkan Stoor

VAINAJAN POTILASKERTOMUS- JA LOKITietoja koskevan pyynnön käsittely

BEHANDLING AV EN ANSÖKAN OM EN AVLIDEN PERSONS PATIENTJOURNAL- OCH LOGGFIL

1

KANTELU

Kantelija arvosteli 14.11.2010 ja 15.11.2010 päivätyissä kirjeissään - - - sairaalan menettelyä. Kantelijan mielestä hänen tietopyyntöjään ei ole käsitelty asianmukaisesti. Hän oli pyytänyt jäljennöksiä edesmenneen äitinsä potilaskertomuksesta ja siihen liittyvistä lokitiedoista. Kantelijan mielestä tietopyyntöihin vastaamisessa on viivytelty ja kielteisiä vastauksia ei ole perusteltu asianmukaisesti.

2

SELVITYS

- - -

3

RATKAISU

Katson - - - sairaalan menetelleen lainvastaisesti siinä, että se ei ole vastannut asianmukaisesti ja julkisuuslain osoittamassa määräajassa kantelijan ja hänen asiamiehensä tekemiin tietopyyntöihin, jotka koskivat kantelijan äidin potilaskertomuksen lokitietoja. Tiedon saaminen 11.12.2009 tehdyn pyynnön perustella on kestänyt huomattava kauan (jakso 3.1).

Samoin kantelijan ja hänen asiamiehensä potilaskertomustietoja koskeviin pyyntöihin ei ole vastattu julkisuuslain osoittamassa määräajassa eikä 2.12.2009 ja 30.6.2010 annettuja kielteisiä vastauksia ole perusteltu asianmukaisesti (jakso 3.2).

Perustelen ratkaisuani seuraavasti.

3.1

Lokitietojen antaminen

3.1.1

Tapahtumat pääpiirteittäin

Kantelija pyysi 24.8.2009 puhelimitse äitinsä potilaskertomuksen lokitietoja. Pyyntöön ei vastattu.

Kantelija pyysi 9.11.2009 kirjallisesti tietoja ”koko sairauskertomuksen käytöstä vuodesta 2008 alkaen”. Hän ilmoitti epäilevänsä tiettyä sairaanhoitajaa tietojen luvattomasta katselusta 16.8.2009 alkaen ja mahdollisesti myös vuonna 2008.

Johtajaylilääkäri ilmoitti kirjeessään 11.11.2009, että sairaanhoitaja oli katsonut kantelijan äidin tietoja elokuussa 2009. Kirjeen liitteenä oli selvitys sairaanhoitajaa koskevista lokitiedoista 15.8.2009 – 19.8.2009. Lisäksi ilmoitettiin, että vuoden 2008 lokitiedot tullaan selvittämään.

Kantelija pyysi 11.12.2009 kirjallisesti haluavansa ”koko lokirekisterin kaikkine hoitokäynteineen vuodelta 2009”. Kantelun mukaan hänelle oli aihetta epäillä, että myös muut henkilöt olivat luvattomasti katsoneet hänen äitinsä potilastietoja. Johtajaylilääkäri vastasi kirjeellä 15.12.2009, että em. sairaanhoitaja oli katsonut potilaskertomusta 30.7.2008 ja 31.7.2008. Lisäksi ilmoitettiin, että sairaanhoitajalle oli annettu kirjallinen varoitus. Kirjeen liitteenä oli lokiyhteenveto, joka sisälsi sairaanhoitajaa koskevat tiedot. Lisäksi siinä todettiin, että lokia oli muodostunut 1.1.2008–15.8.2009 ja että tietoja olivat pääasiassa käsitelleet hoitoon osallistuneet henkilöt.

Kantelijan avustaja uudisti 3.8.2010 koko lokirekisteriä koskevan pyynnön 28.7.2009 lukien. Avustaja ilmoitti, että tiedot olivat tarpeen mahdollisten henkilörekisteririkosten tai -rikkomusten selvittämistä varten. Pyyntöön ei vastattu.

Kantelija kertoo saaneensa helmikuussa 2011 täydelliset lokitiedot esitutinnan liitteenä. Hän pyysi 17.3.2011 sairaalalta uutta koostetta sairaanhoitajan käynneistä syntyneistä lokitiedoista. Kooste lähetettiin hänelle 22.3.2011.

Kantelija pyysi 26.4.2011 lisäselvitystä oikeudenkäyntiä varten eräistä em. koosteessa olevista tiedoista. Tiedot lähetettiin hänelle 12.5.2011.

3.1.2

Sairaanhoitopiirin selvitys

Sairaanhoitopiiri myöntää, että kantelijan lokirekisteritietoja koskevan pyynnön käsittelyssä on ollut tarpeetonta viivettä. On ilmeistä, että lokiselvityspyyntöjen käsittelyprosessi ei ole ollut tarpeeksi selkeä ja asiakas on joutunut useita kertoja itse kyselemään asian perään. Kirjallisen pyynnön 9.11.2009 saavuttua, on asiassa toimittu viivyttelämättä ja kaikkiin kantelijan kyselyihin on vastattu lukuun ottamatta asiamiehen kirjettä 3.8.2010. Kantelijalle on luovutettu hänen pyytämänsä kokonaisloki maaliskuussa 2011.

3.1.3

Oikeusohjeet

Voimassa olevassa lainsäädännössä ei ole toistaiseksi säännöksiä lokitietojen tarkastamisesta. Asiasta säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetun lain (159/2007) 18 §:ssä, mutta tämä säännös ei ole lain 25 §:n mukaan vielä tullut voimaan.

Nykyisen lainsäädännön mukaan potilaalla saattaa olla oikeus tutustua lokitietoihinsa viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999, *julkisuuslaki*) asianosaisjulkisuutta

koskevien säännösten nojalla. Asianosaisjulkisuuteen perustuva tarkastusoikeus edellyttää, että hakija osoittaa, että tiedot ovat tarpeen esim. hoitovirheen selvittämiseksi tai tietojen väärinkäytökseen liittyvän rikosilmoituksen tekemiseksi.

Laissa ei ole erityisiä säännöksiä kuolleen henkilön oikeudenomistajien oikeudesta saada käyttöönsä vainajan potilaskertomuksen lokitietoja. Nähdäkseni asiaa voidaan arvioida samoin perustein kuin kuolleen henkilön (varsinaisten) potilaskertomustietojen luovuttamista. Käsittelen tätä kysymystä seuraavassa jaksossa. Tässä yhteydessä tyydyn käsittelemään menettelyä tietopyyntöön vastaamisessa.

Tietopyyntöön vastaamisesta säädetään julkisuuslain 13 ja 14 §:ssä. Lain 13 §:n mukaan tiedon pyytäjää on diaarin ja muiden hakemistojen avulla avustettava yksilöimään asiakirja, josta hän haluaa tiedon. Jos tiedon antamisesta kieltäydytään, asiassa on 14 §:n 3 momentin mukaan menettävä seuraavasti:

- 1) ilmoitettava tiedon pyytäjälle kieltäytymisen syy;
- 2) annettava tieto siitä, että asia voidaan saattaa viranomaisen ratkaistavaksi;
- 3) tiedusteltava asian kirjallisesti vireille saattaneelta tiedon pyytäjältä, haluaako hän asian siirrettäväksi viranomaisen ratkaistavaksi; sekä
- 4) annettava tieto käsittelyn johdosta perittävistä maksuista.

Lain 14 §:n 4 momentin mukaan asia on käsiteltävä viivytyksettä, ja tieto julkisesta asiakirjasta on annettava mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään kahden viikon kuluessa siitä, kun viranomaisen on saanut asiakirjan saamista koskevan pyynnön. Jos pyydettyjä asiakirjoja on paljon tai niihin sisältyy salassa pidettäviä osia tai jos muu niihin rinnastettava syy aiheuttaa sen, että asian käsittely ja ratkaisu vaativat erityistoimenpiteitä tai muutoin tavanomaista suuremman työmäärän, asia on ratkaistava ja tieto julkisesta asiakirjasta annettava viimeistään kuukauden kuluessa siitä, kun viranomaisen on saanut asiakirjan saamista koskevan pyynnön.

3.1.4

Arviointi

Sairaalassa on nähdäkseni menetelty siinä mielessä oikein, että kantelijan lokitietopyyntö on käsitelty asianosaisjulkisuutta koskevana asiana. Sen sijaan menettelyssä on rikottu julkisuuslain säännöksiä seuraavasti.

Ensinnäkin kantelijan 24.8.2009 puhelimitse tekemään tietopyyntöön vastattiin vasta 11.11.2009, ilmeisesti sen jälkeen kun hän teki pyynnön kirjallisesti 9.11.2009. Julkisuuslain 14 §:stä käy kuitenkin ilmi, että tietopyyntö voidaan tehdä myös suullisesti. Näin olleen sairaalan olisi tullut vastata ensiksi mainittuun pyyntöön viimeistään neljässä viikossa tai tarvittaessa neuvoa kantelijaa pyytämään tietoja kirjallisesti.

Toiseksi kantelijan 11.12.2009 koko lokirekisteriä koskevaan tietopyyntöön vastattiin täydellisesti vasta maaliskuussa 2011. Tietojen antaminen on siten kestänyt huomattavan kauan, noin vuoden

ja kolme kuukautta. Kantelija sai tosin osittaisen vastauksen 15.12.2009. Tässä vastauksessa ei kuitenkaan perusteltu, miksi koko lokia ei luovutettu hänelle. Häneltä ei myöskään julkisuuslain mukaisesti tiedusteltu, halusiko hän asiassa viranomaisen ratkaisun, johon hän olisi voinut hakea muutosta.

Kolmanneksi kantelijan avustajan 3.8.2010 lähettämään tietopyyntöön ei vastattu lainkaan.

3.2

Potilaskertomustietojen antaminen

3.2.1

Tapahtumat pääpiirteittäin

Kantelija pyysi 26.10.2009 sairaanhoitopiirin potilasrekisterin tarkastuspyyntö -lomakkeella kaikkia hänen äitinsä potilaskertomukseen sisältyviä tietoja kopioina tai tulosteena. Johtajaylilääkäri pyysi kirjeellään 2.11.2009 häntä täydentämään hakemustaan. Kirjeen ohessa oli hakemuslomake vainajan tietojen luovuttamista varten.

Kantelija laati 9.11.2009 uuden pyynnön viimeksi mainitulle lomakkeelle. Hän pyysi tietoja 16.8–19.8.2009 ja 2008–2009. Perusteluiksi hän ilmoitti hoitoa koskevan kantelun. Erillisessä liitteessä hän yksilöi pyytämänsä potilastiedot (lääkärien ja hoitajien merkinnät, sydänfilmit, lääke- ja infuusionestemerkinnot, kuvantamistutkimusten lausunnot ja kaikki lähetteet).

Pyyntöön vastattiin johtajaylilääkäriin kirjeellä 2.12.2009. Siinä selostettiin potilaslain 13 §:n 3 momentin 5 kohdan sisältöä (ks.3.2.3). Sen jälkeen todettiin, että kantelijalle annetaan gastroenterologian erikoisalalehdet tietyltä ajalta sekä ruumiinavauslausunto. Kirjeen liitteenä oli valitusosoitus.

Kantelija uudisti pyyntönsä 29.3.2010. Siinä hän pyysi tietoja ajalta 6.8.2009–19.8.2009 hoitovirheen selvittämiseksi. Pyyntöön vastattiin johtajaylilääkäriin kirjeellä 30.6.2010. Siinä todettiin, että aikaisemmin lähetettyjen potilastietojen lisäksi lähetetään lähete, ensiavun tulotiedot, hoitokertomus ja elvytystiedot pyydetyltä ajanjaksolta. Kirjeen liitteenä oli valitusosoitus.

Kantelija uudisti pyyntönsä 16.7.2010. Kirjeessä yksilöidään pyydetyt tiedot kolmelta osastohoito- vuorokaudelta. Pyyntöä perustellaan kantelun tekemisellä. Kirjeeseen ei vastattu.

Kantelijan avustaja pyysi 3.8.2010 uudestaan potilaskertomustietoja 28.7.2009 alkaen ja vähintäänkin äidin kuolemaa edeltäneeltä hoitajaksolta. Kirjeeseen ei vastattu.

3.2.2

Sairaanhoitopiirin selvitys

Sairaanhoitopiirin selvityksen mukaan kantelijan pyyntöön 9.1.2009 (pitää olla: 9.11.2009) on vastattu viivyttämättä. Sairaanhoitopiiri myöntää, että 29.3.2010 päivätyn pyynnön käsittely on viipynyt. Julkisuuslain mukaan salassa pidettävien tietojen antaminen asianosaiselle on viranomaisen harkinnassa. Jos kaikkia pyydetyjä tietoja ei anneta, asiassa on pyytäjän niin halutessa annettava valituskelpoinen ratkaisu. Kantelijalle on annettu muutoksenhakuohjeet, mutta hän ei ole hakenut muutosta. Sairaanhoitopiiri pitää menettelyä tältä osin asianmukaisena.

Sairaanhoitopiiri pahoittelee, että kantelijan kirjeeseen 16.7.2010 ja asiamiehen kirjeeseen 3.8.2010 ei ole vastattu.

3.2.3

Arviointi

Potilasasiakirjoihin sisältyvät tiedot ovat salassa pidettäviä myös potilaan kuoleman jälkeen. Potilaan asemasta ja oikeuksista säädetyn lain (785/1992, *potilaslaki*) 13 §:n 3 momentin 5 kohdan mukaan potilasasiakirjoista voidaan kuitenkin salassapitosäännösten estämättä antaa:

5) kuolleen henkilön elinaikana annettua terveyden- ja sairaanhoitoa koskevia tietoja perustellusta kirjallisesta hakemuksesta sille, joka tarvitsee tietoja tärkeiden etujensa tai oikeuksiensa selvittämistä tai toteuttamista varten siltä osin kuin tiedot ovat välttämättömiä etujen tai oikeuksien selvittämiseksi tai toteuttamiseksi; luovutuksensaaja ei saa käyttää tai luovuttaa tietoja edelleen muuhun tarkoitukseen.

Lain perusteluiden mukaan tietojen saamiseen tulee olla objektiivisesti perusteltavissa oleva ja olennaisena pidettävä intressi, sen sijaan pelkkä tiedonhalu ei riitä perusteeksi saada tietoja. Tietoja voitaisiin luovuttaa vain kirjallisen hakemuksen perusteella, jossa tietojen saamisen tarve on perusteltu. Tietojen luovuttaminen voi tulla kysymykseen esimerkiksi, jos vainajan lähiomainen haluaa selvittää, liittykö vainajan kuolemaa edeltäneeseen hoitoon hoitovirhe (hallituksen esitys 181/1981 vp).

Säännöksen mukaan tietopyyntö on siis perusteltava ja oikeus tietoihin koskee vain pyydetyn tarkoituksen kannalta välttämättömiä tietoja. Nähdäkseni perustelukynnystä ei kuitenkaan voida asettaa kovin korkeaksi tilanteessa, jossa lähiomainen haluaa selvittää, onko vainajan hoidossa tapahtunut hoitovirhe. Tällaisen tarkoituksen ilmoittaminen on mielestäni riittävä.

Viimeksi mainittu ei kuitenkaan merkitse sitä, että tietojen pyytjä saisi käyttöönsä kaikki vainajan potilastiedot. Edeltäjäni, oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio on eräässä ratkaisussaan (dnro 3873/4/07) katsonut, että potilaan hoitajaksosta laaditun loppulausunnon on katsottava sisältävän riittävät tiedot kuolleen potilaan omaiselle, jotta tämä voi arvioida, katsooko hän aiheelliseksi tehdä kantelun.

Vaikka hoitolaitoksella siten on jonkin verran harkintavaltaa tietojen antamisessa, se ei nähdäkseni kuitenkaan voi harkintavaltaansa vetoamalla kieltäytyä objektiivisesti perustellusta tietopyynnöstä. Jos harkintavalta käsitetään laajasti, hoitolaitos voisi nimittäin jättää antamatta sellaisia tietoja, jotka ovat sille epäedullisia. Korostan julkisuuslain 13 §:ssä olevaa velvoitetta, jonka mukaan tiedon pyytäjää on diaarin ja muiden hakemistojen avulla avustettava yksilöimään asiakirja, josta hän haluaa tiedon.

Edellä esitetyn perusteella katson, että sairaanhoitopiiri on ainakin aluksi voinut antaa kantelijalle hänen äitinsä potilastietoja rajoitetusti. Tämä ei kuitenkaan poista sairaanhoitopiirin velvollisuutta perustella kieltäytymistään siltä osin kuin tietoja ei ole annettu (julkisuuslain 14 §, ks. edellä). Johtajaylilääkärin kirjeissä 2.12.2009 ja 30.6.2010 kieltäytymistä ei ole perusteltu muulla tavoin kuin lainaamalla edellä mainittua potilaslain säännöstä. En pidä tällaisia perusteluja riittävinä.

Perustelujen riittävyys ratkaistaan kuitenkin viime kädessä hallintotuomioistuimessa, jos tietojen pyytjä valittaa asiasta.

Lisäksi katson, kuten sairaanhoitopiiri, että kantelijan 29.3.2010 tekemän tietopyynnön vastaamisessa on viivytelty, kun siihen vastattiin vasta 30.6.2010. Niin ikään kantelijan 16.7.2010 ja asiamiehen 3.8.2010 lähettämiin kirjeisiin olisi tullut vastata.

4

TOIMENPITEET

Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 10 §:n 1 momentin nojalla annan - - - sairaanhoitopiirille huomautuksen vastaisen varalle edellä kohdassa 3.1.4 ja 3.2.3 selostetusta lainvastaisesta menettelystä. Tässä tarkoituksessa lähetän sinne jäljennöksen tästä päätöksestäni.

